

„AZ IPARNAK A TUDÁSRA, A KUTATÁS- FEJLESZTÉSRE, A FELSŐOKTATÁSRA ÉS A SZAKOKTATÁSRA KELL TÁMASZKODNIA”

Interjú Lepsényi Istvánval,
a Nemzetgazdasági Minisztérium államtitkárával

LAKATOS ATTILA RÓBERT

A magyar kormány Irinyi Tervre keresztelt iparstratégiájának célja a szektor innovatív fejlesztési irányainak meghatározása. Lepsényi Istvánt, a gazdaságfejlesztésért és –szabályozásért felelős államtitkárt a koncepció kidolgozásának időzítéséről, a kapcsolódó ágazati politikáról és támogatottságáról kérdeztük.

– *Miért van szükség iparpolitikai tervre? Ez a problémakör az elmúlt évtizedekben jelentősen háttérbe szorult, csak az elmúlt egy évben került a figyelem előterébe? Mi indokolta ezt? Lehetőséget ad-e az iparpolitikai terv a közmunkaprogramba bekerültek versenyszférába való átvezetésére?*

– A válság során bebizonyosodott, hogy csak azok az országok tudtak stabilabban, erősebben kikerülni a recesszióból, ahol az ipari termelés aránya a GDP-ben magasabb volt. Azok az országok álltak talpra leggyorsabban, ahol jelen voltak a nagy modern iparvállalatok, és a hozzájuk kapcsolódó vállalkozások is kellően erősnek és jól szervezettnek bizonyultak. Bár a rendszerváltás óta központi kérdésként kezelték az ipar helyzetét, de átfogó tervek, stratégiák nem kerültek megvalósításra. A 90-es évek elején jelentős visszaesés következett be az iparban a korábban kialakult versenyképtelen tervutasításos gazdasági rendszer nagyvállalatainak privatizációjakor. Az eltelt időszakban elvesztett pozícióiból a magyar ipar csak részben tudott felépülni, és piacainak csak egy részét tudta visszaszerezni. A magyar nemzeti összterméken belül az iparból származó bevétel további növelése érdekében, az Európai Unió újraparositási stratégiájával és célkitűzéseivel összhangban, a kormány is kialakította saját elképzeléseit, ezek az Irinyi Tervben kerültek összefoglalásra. A tervnek éppen az a lényege, hogy most, amikor a feltételek már megengedik, teremtsük meg gazdaságunk hosszú távú növekedésének hajtóerejét. A válság leküzdése után most vagyunk abban a kedvező helyzetben, hogy a gazdasági növekedés lendületének fenntartására kell fókuszálnunk. Ezért különös jelentősége van a kidolgozás alatt álló gazdaságpolitikai lépéseknek. 2010 óta megtörtént a gazdaság rehabilitálása majd megindult a fejlődés. Ezt követően kezdtünk el dolgozni az újraparositás programján, amelyet a kormány ebben az évben el is fogadott.

Megvannak azok az alapok, amikre támaszkodhatunk. Néhány területen, mint a gépgyártás, járműgyártás, vagy az élelmiszeripar, egészségipar az ország nagy hagyományokkal rendelkezik, és jelentős az ezeken a területeken megjelenő hazai eredetű találmányok sora, illetve a működő szellemi kapacitás, amelyre építeni lehet. A célzott iparfejlesztési stratégia azt a célt szolgálja, hogy azon jövőorientált iparágak esetében, amelyek fejlesztéséhez nagy kezdeti beruházások, tőkeigény, szakképzett munkaerő, intenzív K+F+I tevékenység szükséges, az állam megteremti a

cégek számára a kedvező gazdasági feltételeket. Európán belül Magyarország a földrajzi elhelyezkedése, valamint a betelepült multinacionális cégek miatt is jó helyzetben van abban a tekintetben, hogy egy jól felépített és megvalósított, a hazai tulajdonú cégeket is helyzetbe hozó iparosítási stratégiával versenyelőnyt szerezzen a távol-keleti és a kelet-európai országokkal szemben. Gazdaságpolitikai törekvéseink ugyanakkor a modernebb ipari termelési szerkezet irányába mutatnak, mellyel együtt jár a hagyományosan nagy energia és anyagszükségletű, valamint korszerűtlen technológiával működő ágazatok visszaszorulása.

- Az iparpolitikai koncepció során az egyes ágazatok kiemelése kapcsán milyen szempontokat követ a gazdaságpolitika? Elsősorban a humán erőforrásra vagy a nyersanyagokra, esetleg a fogyasztói igények változására van tekintettel? Sokszor beszélnek munkaerőhiányról, ezt a problémát az iparpolitikai program hogyan tudja kezelni, ha egyáltalán van munkaerőhiány? Milyen ágazatok fejlesztéséhez van meg a szükséges technológia és szakképzett munkaerő? A magyar iparpolitikai koncepció kialakításakor megkerülhetetlen a külgazdasági folyamatok elemzése. Mely piacokra vannak kiemelt figyelemmel ennek során? Az iparpolitikai fejlesztés másik szempontja az ágazatok hozzáadottérték-tartalma. A két szempont mennyire esik egybe?

- Amikor az Irinyi Tervet kidolgoztuk egy olyan átfogó és a fejlesztés fő irányait kijelölő programot tettünk le az asztalra, amely tovább erősíti a nemzeti ipart, épít az innováció erejére, segíti az új munkahelyek létrejöttét és támogatja a hazai vállalatok verseny- és exportképességének növelését.

Mindehhez az kell, hogy modernebbé váljon ipari termelésünk szerkezete és elmozduljon a magasabb hozzáadott értékű termelés felé. Vagyis át kell állnunk az innováció vezérelt gazdaságra, az iparnak a tudásra, a kutatás-fejlesztésre, a felsőoktatásra és a szakoktatásra kell támaszkodnia.

Az iparpolitikai koncepció kidolgozása során egyrészt a világgazdaságban észlelhető trendeket vettük figyelembe, mint például az egyre növekvő igényt a testreszabott, kisszériás termékre, vagy a jó minőségű termékek iránti kereslet tartós növekedését. Másrészt a magyar ipar jelenlegi struktúráját sem hagyhattuk figyelmen kívül. Nyersanyagok tekintetében szűkösek a lehetőségeink a legtöbb iparág esetében. Az eddig megvalósult befektetéseknek és a hagyományoknak köszönhetően az ipar alágazatainak egy része sokkal jobban fejlődik a többinél és ezek területileg is egyre jobban koncentrálnak.

Az Irinyi Tervben éppen ezért meghatároztuk azt a 5 pillért és azt a 7 kiemelten fejlesztendő ágazatot, amelyek biztosíthatják ipari termelésünk növekedési lendületének fenntartását, illetve emelését.

Ezeknek megfelelően a magyar feldolgozóipar előrehaladásának az új technológiák alkalmazásán, az energia- és anyaghatékonyság növelésén, a területi egyenlőtlenségek oldásán, a munkahelyteremtés és munkaerő-fejlesztés ösztönzésén és a hazai erőforrások minél nagyobb mértékű hasznosításán kell alapulnia. A terv akkor lesz sikeres, ha az ipari termelés minden szereplője számára egyrészt megteremti a fejlődés lehetőségét, másrészt ténylegesen nagyobb teljesítményre ösztönzi.

Ezen túlmenően az Országos Fejlesztéspolitikai és Területfejlesztési Koncepció olyan speciális gazdasági övezetek kialakítására tett javaslatokat, melyekkel megvalósítható az a többközpontú térszerkezet, amivel Magyarország Budapest-központúsága oldható, valamint alkalmas

a nagyvárosok körüli tudásintenzív, innovációorientált zónákkal a gazdasági fejlődést biztosító beruházások területi terítésére is.

Magyarország geostratégiai fekvésére, az innovációs potenciálra, valamint az új szakképzési és felsőoktatási rendszerből kikerülő szabad és jól képzett munkaerőre – és természetesen a működő pénzügyi támogatási rendszerre – támaszkodva kívánjuk megalapozni gazdasági fejlődésünket.

Jól látjuk, hogy a feldolgozóipar egyes területein az elmúlt időszakban munkaerőhiány alakult ki, amely elsősorban a közép és felsőfokú műszaki szakemberekre vonatkozik. Az ágazati érdekegyeztető megbeszéléseken született javaslatok alapján a duális képzések kiterjesztésével, a szakképzési centrumok elindításával, és a munkaerő-mobilitás ösztönzésével lehet a munkaerőpiaci feszültségeket enyhíteni. További cél a közmunkaprogramban résztvevők átképzése, és egyes, eddig inaktív rétegek bevonása a munkaerőpiacra.

Említettem, hogy az Irinyi Tervben meghatároztuk azt a 7 kiemelten fejlesztendő ágazatot, amelyek biztosíthatják ipari termelésünk növekedési lendületének fenntartását, illetve további emelkedését. Az egyes ágazatok kiválasztásánál és az alágazatok fejlesztési perspektívájának meghatározásánál figyelembe vettük, hogy mely területeken kedvezőek a feltételek hazai tulajdonú vállalatok megerősödéséhez. Fontos szempontok a globális iparfejlődési trendek, exportképesség, FDI-vonzó képesség, alacsony delokalizációs kockázat – magas hozzáadott értékű termelés, hazai nyersanyagok feldolgozása, a rendelkezésre álló szaktudás hasznosítása, munkahelyteremtő és megtartó képesség. Ezek alapján az Irinyi Tervben kiemelten fejlesztendő stratégiai ágazatok a következők: járműgyártás, specializált gép- és járműgyártás, egészséggazdaság, élelmiszeripar, zöldgazdaság, IKT szektor, védelmi ipar.

A magyar gazdaság külkereskedelmi kapcsolataiban meghatározó az európai orientáció, 2015-ben exportunk 88%-a irányult az EU-tagállamok felé. Legfontosabb kereskedelmi partnerünk Németország, amely exportunk 27,6%-át veszi fel, második legnagyobb exportpiacunk Románia és kiemelkedik még az osztrák és szlovák reláció. E koncentrátság miatt a kiemelt ágazatok meghatározásakor a német export szempontjából versenyképes ágazatokat súlyozottan vettük figyelembe. A már meglévő külgazdasági kapcsolataink fejlesztése mellett fontos cél a keleti és déli nyitás keretében új piaci lehetőségek felkutatása. Az Irinyi Terv által megcélzott magasabb hozzáadott értékű termékstruktúra kialakítása azért is előnyös, mert olyan piacra is betörhetnek a hazai vállalatok, ahol eddig nem voltak jelen, vagy, ahol rendkívül erős a konkurencia. A két szempont szoros kapcsolatban van, mert a világ meghatározó gazdasági térségei, és legfontosabb piacaink egyben az innovatív fejlődés motorjai is.

– Az iparpolitikára, de általában a gazdaságpolitikára is igaz, hogy érvényesüléséhez széles szakmai konszenzusra van szükség. Ehhez milyen lépéseket tervez a tárca?

– Az Irinyi Terv elfogadását követően széles körben ismertettük a tervet a szakmai és társadalmi szervezetekkel. Ez a párbeszéd folyamatos, hiszen azóta is rendszeres tájékoztatást adunk a stratégia alakulásáról. Az egyes ágazati stratégiák kidolgozásában széleskörű munkacsoportot hoztunk létre, amelyben a szakmai szervezetek képviselői aktív szerepet vállalnak, hiszen nemcsak rendszeresen részt vesznek a megbeszéléseken, hanem szakmai anyagokat nyújtanak át a stratégiák véglegesítéséhez. Ez a szoros együttműködés biztosítja azt, hogy a kidolgozott stratégiák a szakmai szervezetek véleményével konszenzusban születnek meg.